

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

Становище

на Национална мрежа за децата

по Законопроект за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование, № 002-01-22, внесен от Министерски съвет на 19.06.2020 г.

Общи коментари

Национална мрежа за децата (НМД) приветства инициативата на Правителството за актуализиране на Закона за предучилищно и училищно образование, така че той да позволи и насърчи достъпа на всички деца до предучилищно образование и създаване на гъвкави възможности, съобразени с новите реалности.

На първо място, **Национална мрежа за децата приветства и насърчава усилията за гарантиране на достъпа на всяко дете до услуги за ранно образование и грижа, и разработването на различни мерки за обхващане на децата във форми за предучилищна образователна подготовка.** В същото време, както нееднократно сме подчертавали, недостатъчно е вземането на решение по отношение на задължителността на образованието - нужно е създаването на повече и гъвкави услуги за образование и грижа за децата в периода до постъпване в първи клас – от съществено значение както за децата, така и за родителите. Такава политика гарантира правото на всяко дете на достъп до форми за образование и грижа и е в подкрепа за родителите за съвместяване на личния и професионалния живот.

Наред с това, подкрепяме и усилията за нормативното регламентиране на гъвкави възможности за дистанционно обучение и подкрепа, които от една страна да гарантират продължаването на учебния процес по време на извънредни ситуации, а от друга – да развият иновативни подходи и методи в контекста на бързо развиващите се технологии. **Ключово в този контекст за нас е продължаването на усилията за осигуряване на достъпа на всяко едно дете до качествено образование при новите условия, възникващи с дистанционното обучение.**

По отношение на третата област, в която се предлагат промени, която се отнася до създаването на **възможност за поемането на таксите за детски градини, то смятаме, че това е важна крачка напред в обхващането и осигуряването на достъпа на деца, които попадат в една от групите, най-често лишени от такъв.** В същото време подчертаваме, че ние от **Национална мрежа за децата** от години подчертаваме **необходимостта и важността на осигуряване на адекватни и универсални услуги и надбавки за всички деца.**

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

Специфични коментари

- 1. Предложение за задължително обхващане на децата от четиригодишна възраст и осъществяване на задължителното предучилищно образование в детските градини и училищата, с изключение на случаите, в които има решение на кмета на общината то да се осъществява само от детски градини.**

Национална мрежа за децата винаги е смятала, че възприемането на цялостен подход за ранно развитие на познавателните, физическите, социалните и емоционалните аспекти изисква програмите за ранно детско развитие да имат ясен образователен компонент. В същото време, ограничаването на възможностите до институционални услуги извън семейния контекст, по принцип не е достатъчно за гарантиране правото на детето на образование в ранното детство и правото на родителят да избере най-подходящата за тях форма.

В Национална мрежа за децата са обсъждани редица доводи „за“ и „против“ задължителността на предучилищното образование на децата, навършили 4 години¹. Сред доводите „за“ могат да бъдат посочени част от описанията и в мотивите на законопроекта – по-пълното обхващане на децата във форми на услуги за ранно образование и грижа, намаляването на риска от преждевременно напускане на училище, поемането на задължение от страна на държавата да осигури достатъчно места в детските градини, където те не достигат и др. Сред доводите „против“ са изместването на фокуса на детските градини от помощ на родителите към задължителна институционализация на грижата; фокусът върху подготовката за училище и академичните постижения, пропускането на потребностите на детето и задачите на развитието; и най-вече необходимостта от реформа на сега съществуващата система от гледна точка на осигуряване на развиваща физическа среда, малък брой деца в групите, по-голямо съотношение на учителите спрямо децата, което да осигури индивидуален подход, както и пространство за движение, отдих и игра.

В този контекст, напомняме отново, че **ключово в случая е осигуряването на достатъчно и разнообразни услуги, които да позволят както достъп и качество, така и откликване на индивидуалните нужди на всяко дете и семейство**. Родителите трябва да имат право на избор къде и в каква форма да се включат децата им. Регламентирането на различни услуги дава възможност да се посрещнат различните нужди на различните деца. Доставчиците на услуги за грижа и развитие в ранното детство в европейските страни обикновено са в широк спектър и

¹ Становище на Национална мрежа за децата относно задължителното предучилищно образование, включено в Проект на Решение за приемане на План за 2018 – 2020 година за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020), март 2018, <https://nmd.bg/%d0%bd%d1%86%d0%b8%d0%be%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d0%bd%d0%b0-%d0%bc%d1%80%d0%b5%d0%b6%d0%b0-%d0%b7%d0%b0-%d0%b4%d0%b5%d1%86%d0%b0%d1%82%d0%b0-%d0%bf%d0%be%d0%b4%d0%ba%d1%80%d0%b5%d0%bf%d1%8f-%d1%80%d0%b0/>

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

включват публични институции, НПО, частни, общностни или домашно базирани форми, които дават широк спектър от услуги – детски ясли, грижа за групи деца в домашни условия (родителски кооперативи), дневни центрове, детски градини. **За нас е ключово важно предлаганата мярка от една страна да гарантира обхвата на всички деца от услуги за ранно образование и грижа, а от друга – да не се превръща в мярка за институционално насилие над семействата да записват децата си в услуги, които не отговарят на критериите им за качествена грижа.** Допълнителен рисков фактор е липсата на достатъчно места в детските градини в големите градове, което може да доведе до натиск за препълване на групите, създаване на групи в неподходящи условия (училища, апартаменти и др.) с цел да се отговори на формалното изискване за обхват. Необходимо е предлаганата мярка да бъде и финансово обезпечена така, че да гарантира развитие на системата в посока намаляване броя на децата в групите и увеличаване броя на учителите.

Също така, **задължителността на предучилищното образование само по себе си не гарантира постигане на резултатите, описани в мотивите на законопроекта, в частност по-пълнен обхват и намаляване на риска от преждевременно напускане на училище.** Необходим е ясен ангажимент на държавата за подкрепа за професионалното развитие на учителите в предучилищното образование с цел по-добра подготовка за работа с деца от уязвими групи, гъвкавост в прилаганите програми, така че те да отговарят на нуждите на децата - например програма за развиване на езикови умения за деца, чийто майчин език е различен от български, прилагане на успешните програми от училищното образование в предучилищното - иновативни детски градини, възможност детските градини да кандидатстват за повече национални програми и др.

В този контекст смятаме, че **ако предложението бъде прието, то трябва да включва и ясен план за създаване на необходимите условия, достатъчно на брой и гъвкави услуги за ранно образование и грижа, включително и промени в нормативната база, които да ги гарантират.**

2. Подпомагане на заплащането на такси за ползване на детски градини. Обвързване на подпомагането със социални помощи и/или месечни семейни помощи за деца по реда да ЗСП и ЗСПД.

Ние от Национална мрежа за децата силно приветстваме предложението за създаване на възможност за поемането на таксите за детски градини, което нееднократно е повдигано от Алианса за ранно детско развитие, НМД и редица организации, работещи в подкрепа на ранното детско развитие. Вярваме, че само изричното записване на задължителността за посещение на предучилищна подготовка от 4-годишна възраст няма да доведе до по-широкото обхващане на децата, и особено децата от уязвими групи.

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

Безспорно най-голяма нужда от такъв тип подкрепа имат тези семейства, които са в неблагоприятна социално-икономическа ситуация и в тази връзка направеното в законопроекта предложение е добра първа крачка в средносрочен план. В същото време, остава отворен въпросът за критерия, с който се обвързва поемането на таксите за детските градини. За нас тази мярка трябва да се разглежда като мярка за подкрепа за семействата, а не толкова като чиста форма на подпомагане. Обвързването ѝ с критерии като ползване на социални помощи/ семейни помощи за отглеждане на дете, от една страна, не отчита недостатъците на сега съществуващата система за получаване на семейни помощи за отглеждане на дете, в която включително формалният критерий не отчита случаите, в които реалните и декларираните доходи на семейството се разминават; а от друга, това засилва чувството за неравнопоставеност в обществото. Национална мрежа за децата от години се застъпва за въвеждането на надбавки за всички деца, както и за реални данъчни облекчения за семействата с деца без ограничения за броя на децата.

В този контекст, поемането на таксите за детска градина само на част от децата и **обвързването му с формалния критерий** на сега съществуващото проблематично определяне на получаващите детски надбавки, не е достатъчно удачно. Затова предлагаме определянето на средносрочен период (най-късно до 2023), в който да бъде планирано въвеждането на надбавки и/или данъчни облекчения за всички семейства с деца, включително като част от въвеждането на цялостен подход за подкрепа на семействата, или най-малкото да бъде планирано и осигурено поемането на таксите за детски градини за всички деца.

3. Предложение за въвеждане на възможност за осъществяване на обучението на учениците във всички форми на обучение, както и подкрепата за личностно развитие от разстояние в електронна среда при извънредни обстоятелства, които не позволяват присъствен образователен процес.

Национална мрежа за децата подкрепя разширяването на възможностите за дистанционно обучение и подкрепа, което е особено нужно днес с оглед на повишената вероятност от извънредни ситуации, от една страна, и развитието на модерните технологии и възможности, от друга. В същото време, за да може да се гарантират достъпа и качеството до образование и подкрепа, необходимо е да се обърне внимание върху четири основни момента:

- Обучението и подготовката на педагогическите специалисти по отношение на спецификите на дистанционното обучение, което включва повишаване на квалификацията не само по отношение на техническото използване на различни платформи и дигитални ресурси, но и умения за комуникация, организация на учебния процес и управление на груповата динамика в дигитална среда. Обръщаме

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

внимание, че е необходимо всички тези умения да залегнат както в подготовката на педагогическите кадри в университетите, така и в продължаващата им квалификация.

- Разработване на подходи и материали, които да отчитат спецификите на дистанционното обучение и подкрепа, включително промените в начина на учене, груповата динамика и други фактори, влияещи върху учебния процес.
- Осигуряване на възможност за участие в образователния процес на всички деца. Периодът на дистанционно обучение по време на извънредното положение ясно показва, че за немалка част от децата той е невъзможен поради липсата на електронни устройства и/или достъп до интернет. Въвеждането на възможност за дистанционно обучение трябва да бъде тясно обвързано с гарантирането на достъпа до такова, както и гаранции, че децата от цялата страна ще получат еднакво образование с високо качество.
- Необходим е ясен фокус в работата на учителите върху развиване в учениците на умения, силно необходими за ефективното протичане на обучението от разстояние в електронна среда:
 - дигитални умения - само обезпечаване с устройства / достъп до интернет не е достатъчна, ако тези ученици не умеят да работят с тези устройства и да използват съответните платформи и ресурси;
 - умения за учене, личностно развитие и критично мислене и нагласа за лична отговорност, ключови за учениците в ситуация, в която те не са в класната стая при учителя и често нямат до себе си друг възрастен, който да го наблюдава.

Ние от Национална мрежа за децата като обединение от близо 150 организации, работещи с и за деца в цялата страна, оставаме на разположение като партньор в инициативата за актуализирането на Закона за предучилищно и училищно образование.

Национална мрежа за децата е обединение на 146 неправителствени организации, които работят с деца и семейства в цялата страна. Насърчаването, защитата и спазването на правата на детето са част от ключовите принципи, които ни обединяват. Годишно, организациите членове на Национална мрежа за децата подкрепят над 110 000 деца, над 26 000 семейства, и около 5000 професионалисти.

Национална мрежа за децата

30.06.2020